

УДК 338.43:332.1:334

Гаврилюк Іванна Іванівна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри МЕВ та маркетингових стратегій

Львівський національний університет ВМБ ім. С. З. Гжицького

Havryliuk Ivanna

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Department of International Economic Relations and Marketing Strategies

Stepan Gzhytskyi National University of

Veterinary Medicine and Biotechnology of Lviv

ORCID: 0000-0002-9517-3021

Когут Мар'яна Володимирівна,

кандидат економічних наук,

доцент кафедри МЕВ та маркетингових стратегій

Львівський національний університет ВМБ ім. С. З. Гжицького

Kohut Mariana

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Department of International Economic Relations and Marketing Strategies

Stepan Gzhytskyi National University of

Veterinary Medicine and Biotechnology of Lviv

ORCID: 0000-0001-8275-134X

**ЕКОНОМІЧНА РОЛЬ МІСЦЕВИХ ІНІЦІАТИВ У ФОРМУВАННІ
ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕРЕДОВИЩА СІЛЬСЬКИХ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД**

THE ECONOMIC ROLE OF LOCAL INITIATIVES IN SHAPING THE ENTREPRENEURIAL ENVIRONMENT OF RURAL TERRITORIAL COMMUNITIES

Анотація. Вступ. Сучасний етап соціально-економічних трансформацій в Україні супроводжується поглибленням децентралізаційних процесів і зростанням ролі територіальних громад у забезпеченні місцевого розвитку та підтримці підприємницької активності. Особливої актуальності це набуває для сільських територіальних громад, які функціонують в умовах обмеженості фінансових і кадрових ресурсів, демографічних втрат, недостатньої інвестиційної активності та підвищеної чутливості до зовнішніх економічних шоків, посилених воєнним станом. За таких обставин місцеві ініціативи, що реалізуються за участю органів місцевого самоврядування, бізнесу та громадськості, виступають важливим інструментом мобілізації внутрішнього потенціалу території, розвитку малого підприємництва та диверсифікації локальної економіки. Водночас економічна роль місцевих ініціатив у формуванні цілісного підприємницького середовища сільських громад залишається недостатньо систематизованою, що зумовлює потребу в її теоретичному узагальненні та обґрунтуванні механізмів впливу на підприємницьке середовище.

Метою статті є обґрунтування економічної ролі місцевих ініціатив у формуванні підприємницького середовища сільських територіальних громад, а також визначення напрямів і механізмів їх інтеграції у систему підприємницького розвитку громад в умовах децентралізації та воєнних викликів.

Матеріали і методи. Інформаційною та емпіричною базою дослідження слугували наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених з

проблем розвитку підприємництва, місцевих ініціатив та соціально-економічного розвитку територіальних громад, нормативно-правові акти у сфері децентралізації та розвитку місцевого самоврядування, а також результати власних узагальнень авторів.

У процесі дослідження використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів пізнання. Зокрема, методи аналізу та синтезу застосовано для узагальнення теоретичних підходів до трактування підприємницької діяльності та місцевих ініціатив як чинників розвитку сільських територіальних громад. Системний підхід використано для дослідження взаємозв'язку між місцевими ініціативами, підприємницьким середовищем та соціально-економічним розвитком громад. Методи індукції та дедукції дали змогу сформулювати узагальнені висновки щодо економічної ролі місцевих ініціатив у формуванні підприємницького потенціалу громад.

Для оцінювання напрямів впливу місцевих ініціатив на підприємницьке середовище застосовано структурно-логічний та порівняльний аналіз, що дало можливість виокремити основні механізми їх інтеграції у систему підприємницького розвитку сільських територіальних громад. Абстрактно-логічний метод використано для формування теоретичних узагальнень і наукових висновків дослідження).

Результати. У науковій статті обґрунтовано економічну роль місцевих ініціатив у формуванні підприємницького середовища сільських територіальних громад у контексті децентралізаційних і трансформаційних процесів. Розкрито багаторівневий характер впливу місцевих ініціатив на розвиток підприємницького середовища, що охоплює ресурсний, інституційний, соціально-економічний, управлінський і стратегічний рівні. Систематизовано основні напрями економічного впливу місцевих ініціатив та визначено їх функціональне значення у

мобілізації внутрішнього потенціалу громад, активізації підприємницької діяльності та диверсифікації локальної економіки.

Встановлено, що реалізація місцевих ініціатив сприяє зниженню бар'єрів входу до підприємницької діяльності, розвитку малих форм господарювання, формуванню локальних ланцюгів доданої вартості та зміцненню фінансової спроможності сільських територіальних громад. Запропонована систематизація економічної ролі місцевих ініціатив дозволяє розглядати їх не як окремі проєкти, а як системний інструмент формування стійкого підприємницького середовища, що створює інформаційно-аналітичну основу для прийняття управлінських рішень у сфері розвитку підприємництва на місцевому рівні.

Перспективи. У подальших наукових дослідженнях доцільно зосередити увагу на розробленні методичних підходів до кількісної оцінки економічного впливу місцевих ініціатив на формування підприємницького середовища сільських територіальних громад, а також на формуванні системи індикаторів результативності локальних ініціатив. Окремого опрацювання потребують питання інтеграції місцевих ініціатив у стратегічні та програмні документи розвитку громад, удосконалення механізмів управлінської підтримки підприємництва та оцінювання їх ролі у забезпеченні стійкого розвитку сільських територій в умовах післявоєнного відновлення.

Ключові слова: *місцеві ініціативи, підприємницьке середовище, сільські територіальні громади, підприємницька діяльність, місцевий економічний розвиток, децентралізація.*

Summary. *Introduction. The current stage of socio-economic transformations in Ukraine is accompanied by the deepening of decentralization processes and the growing role of territorial communities in ensuring local development and supporting entrepreneurial activity. This is*

particularly relevant for rural territorial communities, which operate under conditions of limited financial and human resources, demographic losses, insufficient investment activity, and increased vulnerability to external economic shocks intensified by martial law. Under such circumstances, local initiatives implemented with the participation of local self-government bodies, business entities, and the public act as an important tool for mobilizing the internal potential of territories, developing small entrepreneurship, and diversifying the local economy. At the same time, the economic role of local initiatives in shaping an integrated entrepreneurial environment of rural communities remains insufficiently systematized, which necessitates its theoretical generalization and justification of mechanisms influencing the entrepreneurial environment.

Purpose. The purpose of the article is to substantiate the economic role of local initiatives in shaping the entrepreneurial environment of rural territorial communities, as well as to identify directions and mechanisms for their integration into the system of entrepreneurial development of communities under conditions of decentralization and wartime challenges.

Materials and methods. The informational and empirical basis of the study includes scientific works of domestic and foreign scholars on the development of entrepreneurship, local initiatives, and socio-economic development of territorial communities, regulatory and legal acts in the field of decentralization and local self-government development, as well as the results of the authors' own generalizations.

The study employs a set of general scientific and special research methods. In particular, methods of analysis and synthesis are used to generalize theoretical approaches to interpreting entrepreneurial activity and local initiatives as factors of rural territorial community development. A systems approach is applied to examine the relationship between local initiatives, the entrepreneurial environment, and socio-economic development of communities.

Induction and deduction methods make it possible to formulate generalized conclusions regarding the economic role of local initiatives in shaping the entrepreneurial potential of communities.

Structural-logical and comparative analysis are applied to assess the directions of influence of local initiatives on the entrepreneurial environment, allowing identification of the main mechanisms of their integration into the system of entrepreneurial development of rural territorial communities. The abstract-logical method is used to develop theoretical generalizations and scientific conclusions of the study.

Results. The article substantiates the economic role of local initiatives in shaping the entrepreneurial environment of rural territorial communities in the context of decentralization and transformational processes. The multilevel nature of the impact of local initiatives on the development of the entrepreneurial environment is revealed, encompassing resource, institutional, socio-economic, managerial, and strategic levels. The main directions of the economic influence of local initiatives are systematized, and their functional significance in mobilizing internal community potential, activating entrepreneurial activity, and diversifying the local economy is determined.

It is established that the implementation of local initiatives contributes to reducing barriers to entry into entrepreneurial activity, developing small forms of business, forming local value-added chains, and strengthening the financial capacity of rural territorial communities. The proposed systematization of the economic role of local initiatives allows them to be considered not as isolated projects, but as a systemic tool for shaping a sustainable entrepreneurial environment, which creates an information and analytical basis for managerial decision-making in the field of local-level entrepreneurial development.

Discussion. Further research should focus on developing methodological approaches to the quantitative assessment of the economic impact of local initiatives on shaping the entrepreneurial environment of rural territorial

communities, as well as on forming a system of performance indicators for local initiatives. Particular attention should be paid to issues of integrating local initiatives into strategic and program documents of community development, improving mechanisms of managerial support for entrepreneurship, and assessing their role in ensuring sustainable development of rural areas in the context of post-war recovery.

Key words: *local initiatives, entrepreneurial environment, rural territorial communities, entrepreneurial activity, local economic development, decentralization.*

Постановка проблеми. Сучасний етап соціально-економічних трансформацій в Україні супроводжується поглибленням процесів децентралізації, зростанням ролі територіальних громад у забезпеченні місцевого розвитку та підвищенням відповідальності органів місцевого самоврядування за формування сприятливих умов для підприємницької діяльності. Особливої актуальності ці процеси набувають у сільських територіальних громадах, які характеризуються обмеженістю фінансових ресурсів, демографічними втратами, недостатнім рівнем інвестиційної активності та вразливістю до зовнішніх економічних шоків, посилених умовами воєнного стану.

У таких умовах ключовим чинником активізації підприємницької діяльності стають місцеві ініціативи, що реалізуються за участю органів влади, бізнесу та громадськості й спрямовані на мобілізацію внутрішнього потенціалу територій, розвиток малого та середнього підприємництва, створення нових робочих місць і диверсифікацію економічної структури громад. Водночас, попри зростання кількості локальних проєктів і програм підтримки підприємництва, їх економічна роль у формуванні цілісного підприємницького середовища сільських територіальних громад залишається недостатньо систематизованою та теоретично узагальненою.

Наявні наукові дослідження переважно зосереджуються на окремих аспектах розвитку сільських територій або підтримки підприємництва, не приділяючи належної уваги аналізу місцевих ініціатив як інструменту комплексного впливу на підприємницьке середовище. Це зумовлює потребу в поглибленому дослідженні економічної ролі місцевих ініціатив, їх функціонального значення та механізмів впливу на формування підприємницького середовища сільських територіальних громад у контексті забезпечення їх стійкого соціально-економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку підприємництва та активізації місцевих ініціатив у сільських територіальних громадах перебувають у центрі уваги вітчизняних і зарубіжних дослідників. Значний внесок у формування теоретичних засад підприємництва як чинника територіального розвитку зроблено у працях зарубіжних учених. Так, П. Друкер розглядає підприємництво як інструмент економічних і соціальних трансформацій, що базуються на використанні локальних можливостей і ініціатив [1], тоді як М. Портер обґрунтовує роль підприємницького середовища у формуванні конкурентних переваг територій, акцентуючи увагу на ендегенних факторах розвитку та кластерних взаємодіях [2].

Вагомий внесок у дослідження соціально-економічного розвитку територіальних громад в Україні зробили вітчизняні науковці. Зокрема, І. В. Ксьонжик, Л. О. Потравка та В. М. Замковий доводять, що реформа децентралізації через перерозподіл фінансово-бюджетних і управлінських повноважень створює передумови для активізації економічного життя громад, покращення умов функціонування суб'єктів господарювання та підвищення якості життя населення, водночас виявляючи інституційні й кадрові обмеження реалізації місцевого потенціалу [4]. Узагальнення зарубіжного досвіду, здійснене О. А. Рудиком, засвідчує визначальну роль органів місцевого самоврядування у забезпеченні економічного розвитку

територіальних громад на засадах місцевого економічного розвитку, що передбачає активізацію ініціатив з боку громади, нарощування людського потенціалу та формування сприятливих умов для підприємницької діяльності [6].

У сучасних наукових дослідженнях підприємницька діяльність дедалі частіше трактується як ключовий чинник соціально-економічної активізації територіальних громад, зокрема сільських. Так, А. Линдюк інтерпретує підприємництво як системоутворюючий елемент розвитку громади, що поєднує економічні, соціальні та інституційні завдання та сприяє формуванню локального підприємницького середовища на основі використання внутрішнього потенціалу території [5]. У цьому ж контексті І. Рурак акцентує увагу на ролі підприємництва як інструменту підвищення фінансової спроможності громад, розширення зайнятості та зміцнення соціальної стійкості сільських територій, що актуалізує необхідність цілеспрямованої підтримки місцевих ініціатив у межах політики розвитку громад [7].

Важливим напрямом активізації підприємницького середовища у сільських територіальних громадах виступає цілеспрямоване стимулювання місцевих ініціатив. Зокрема, В. В. Бойко та П. О. Оліщук обґрунтовують, що розвиток локальних ініціатив у сільських територіях має базуватися на поєднанні економічних стимулів, інституційної підтримки та залучення населення до реалізації проєктів місцевого розвитку, що сприяє підвищенню ділової активності, ефективному використанню ресурсного потенціалу та формуванню сталих соціально-економічних результатів [3].

Разом з тим, попри значну кількість наукових публікацій, недостатньо дослідженими залишаються питання комплексної оцінки економічної ролі місцевих ініціатив у формуванні підприємницького середовища саме сільських територіальних громад. Зокрема, подальшого

наукового опрацювання потребують систематизація місцевих ініціатив за напрямками їх економічного впливу, визначення механізмів інтеграції локальних ініціатив у загальну систему підприємницького розвитку громади, а також оцінювання їх внеску у формування стійкого підприємницького середовища в умовах децентралізації та воєнних викликів, що й зумовлює актуальність даного дослідження.

Метою статті є обґрунтування економічної ролі місцевих ініціатив у формуванні підприємницького середовища сільських територіальних громад, а також визначення напрямів і механізмів їх інтеграції у систему підприємницького розвитку громад в умовах децентралізації та воєнних викликів.

Матеріали і методи. Інформаційною та емпіричною базою дослідження слугували наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених з проблем розвитку підприємництва, місцевих ініціатив та соціально-економічного розвитку територіальних громад, нормативно-правові акти у сфері децентралізації та розвитку місцевого самоврядування, а також результати власних узагальнень авторів.

У процесі дослідження використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів пізнання. Зокрема, методи аналізу та синтезу застосовано для узагальнення теоретичних підходів до трактування підприємницької діяльності та місцевих ініціатив як чинників розвитку сільських територіальних громад. Системний підхід використано для дослідження взаємозв'язку між місцевими ініціативами, підприємницьким середовищем та соціально-економічним розвитком громад. Методи індукції та дедукції дали змогу сформулювати узагальнені висновки щодо економічної ролі місцевих ініціатив у формуванні підприємницького потенціалу громад.

Для оцінювання напрямів впливу місцевих ініціатив на підприємницьке середовище застосовано структурно-логічний та

порівняльний аналіз, що дало можливість виокремити основні механізми їх інтеграції у систему підприємницького розвитку сільських територіальних громад. Абстрактно-логічний метод використано для формування теоретичних узагальнень і наукових висновків дослідження.

Виклад основного матеріалу. Формування підприємницького середовища у сільських територіальних громадах є складним багаторівневим процесом, що визначається поєднанням економічних, соціальних, інституційних та просторових чинників. У сучасних умовах децентралізації та трансформаційних змін особливого значення набувають місцеві ініціативи як форма самоорганізації громади, спрямована на активізацію економічної діяльності, використання локального ресурсного потенціалу та створення нових можливостей для підприємництва. На відміну від зовнішніх стимулів розвитку, місцеві ініціативи ґрунтуються на внутрішніх потребах і мотивації громади, що підвищує їх адаптивність і стійкість у довгостроковій перспективі.

Економічна роль місцевих ініціатив у сільських територіальних громадах проявляється насамперед у здатності формувати сприятливе підприємницьке середовище, яке охоплює сукупність умов, факторів і механізмів, що визначають можливості започаткування, функціонування та розвитку підприємницької діяльності. У цьому контексті місцеві ініціативи виступають каталізатором підприємницької активності, оскільки сприяють зниженню бар'єрів входу на локальні ринки, розвитку неформальних мереж взаємодії між суб'єктами господарювання, органами місцевого самоврядування та громадськими інституціями.

Особливістю сільських територіальних громад є обмеженість фінансових і кадрових ресурсів, низька диверсифікація економічної діяльності та висока залежність від аграрного сектору. У таких умовах місцеві ініціативи часто набувають форми малих підприємницьких проєктів, кооперативних об'єднань, соціального підприємництва, ініціатив

у сфері переробки сільськогосподарської продукції, зеленого туризму, ремесел та локальних сервісів. Їх економічна значущість полягає не лише у створенні доданої вартості, а й у формуванні локальних ланцюгів зайнятості, підвищенні доходів населення та зміцненні фінансової бази громади через зростання податкових надходжень.

Важливою функцією місцевих ініціатив є їх вплив на інституційне середовище підприємництва. Через участь мешканців у проєктній діяльності, громадських обговореннях і партнерських форматах взаємодії формується довіра між суб'єктами місцевого розвитку, знижується рівень соціальної апатії та посилюється відповідальність за економічні результати на локальному рівні. У цьому сенсі місцеві ініціативи виконують роль інституційного «містка» між органами місцевого самоврядування та підприємницьким сектором, сприяючи узгодженню інтересів і спільному виробленню рішень щодо розвитку громади.

Економічний ефект від реалізації місцевих ініціатив у сільських територіальних громадах має як прямий, так і опосередкований характер. До прямих ефектів належать створення нових суб'єктів підприємництва, розширення зайнятості, збільшення обсягів виробництва та послуг, тоді як опосередковані ефекти проявляються у підвищенні інвестиційної привабливості громади, розвитку людського капіталу та зростанні соціальної згуртованості. Сукупна дія цих ефектів формує передумови для становлення стійкого підприємницького середовища, здатного реагувати на зовнішні виклики, зокрема воєнні та демографічні.

Водночас слід зазначити, що економічний потенціал місцевих ініціатив реалізується нерівномірно та значною мірою залежить від управлінської спроможності громади, наявності механізмів підтримки підприємництва, доступу до фінансових ресурсів і якості людського капіталу. Це зумовлює необхідність системного підходу до оцінювання ролі місцевих ініціатив у формуванні підприємницького середовища, що

передбачає врахування не лише кількісних показників економічної активності, а й якісних змін у структурі локальної економіки та соціально-економічних взаємодіях у громаді.

Подальший аналіз економічної ролі місцевих ініціатив у формуванні підприємницького середовища сільських територіальних громад доцільно здійснювати через призму механізмів їх впливу на локальну економіку. Такі механізми мають багатовимірний характер і охоплюють ресурсний, інституційний, соціально-економічний та управлінський рівні. Саме поєднання цих рівнів зумовлює трансформацію окремих ініціатив у сталий фактор розвитку підприємницького середовища громади.

На ресурсному рівні місцеві ініціативи сприяють залученню та більш ефективному використанню внутрішніх ресурсів громади, зокрема, земельних, трудових, природних, фінансових і соціальних. У сільських територіальних громадах це проявляється у розвитку малих форм господарювання, локальної переробки сільськогосподарської продукції, створенні сімейних підприємств та кооперативів. Важливо, що такі ініціативи не потребують значних зовнішніх інвестицій на початковому етапі, натомість активізують підприємницький потенціал місцевого населення, знижуючи рівень економічної залежності громади від зовнішніх чинників.

Інституційний рівень впливу місцевих ініціатив пов'язаний із формуванням сприятливого нормативного, організаційного та партнерського середовища для підприємницької діяльності. Реалізація ініціатив у форматі громадських проєктів, публічно-приватного партнерства або соціального підприємництва сприяє розвитку інституційної спроможності громади, удосконаленню механізмів взаємодії між бізнесом і органами місцевого самоврядування, а також підвищенню прозорості управлінських рішень. У результаті формується більш

передбачуване та стабільне підприємницьке середовище, що позитивно впливає на ділову активність у громаді.

Соціально-економічний ефект місцевих ініціатив полягає у створенні нових робочих місць, диверсифікації джерел доходів населення та зменшенні міграційного відтоку з сільських територій. Підприємницькі ініціативи, реалізовані на локальному рівні, часто поєднують економічні та соціальні цілі, сприяючи підвищенню рівня соціальної згуртованості, розвитку людського капіталу та формуванню підприємницької культури. У довгостроковій перспективі це створює умови для переходу від екстенсивної моделі розвитку сільських громад до інклюзивної та інноваційно орієнтованої.

Управлінський вимір реалізації місцевих ініціатив визначає здатність громади інтегрувати їх у загальну стратегію підприємницького розвитку. Відсутність системності у підтримці локальних ініціатив призводить до їх фрагментарності та зниження економічного ефекту. Натомість включення місцевих ініціатив до стратегічних і програмних документів громади, формування механізмів фінансового та консультативного супроводу, а також запровадження інструментів моніторингу результативності сприяють перетворенню ініціатив на стабільний елемент підприємницького середовища.

З урахуванням наведеного, економічну роль місцевих ініціатив у формуванні підприємницького середовища сільських територіальних громад доцільно розглядати не як сукупність окремих проєктів, а як цілісну систему впливів, що забезпечує взаємозв'язок між ресурсами громади, підприємницькою активністю та стратегічними цілями розвитку. Такий підхід дозволяє оцінити не лише поточні економічні результати, а й потенціал довгострокової стійкості підприємницького середовища в умовах децентралізації та воєнних викликів.

З метою узагальнення та систематизації основних напрямів економічного впливу місцевих ініціатив на формування підприємницького середовища сільських територіальних громад у таблиці 1 представлено ключові рівні такого впливу, їх зміст, прояви у підприємницькому середовищі та очікувані економічні результати.

Таблиця 1

Економічна роль місцевих ініціатив у формуванні підприємницького середовища сільських територіальних громад

Рівень впливу місцевих ініціатив	Основний зміст впливу	Прояв у підприємницькому середовищі	Очікуваний економічний результат
Ресурсний	Мобілізація внутрішніх ресурсів громади (земельних, трудових, фінансових)	Створення малих підприємств, кооперативів, сімейного бізнесу	Зростання локальної економічної активності, доданої вартості
Інституційний	Формування сприятливих умов взаємодії бізнесу та влади	Публічно-приватні партнерства, проєктна діяльність	Зниження інституційних бар'єрів, підвищення ділової довіри
Соціально-економічний	Підвищення зайнятості та доходів населення	Розвиток соціального та мікропідприємництва	Зміцнення фінансової спроможності громади
Управлінський	Інтеграція ініціатив у стратегію розвитку громади	Системна підтримка підприємництва	Формування стійкого підприємницького середовища
Стратегічний	Орієнтація на довгостроковий розвиток	Диверсифікація локальної економіки	Підвищення конкурентоспроможності громади

Джерело: авторська розробка

Представлена у таблиці 1 систематизація свідчить, що економічна роль місцевих ініціатив у формуванні підприємницького середовища сільських територіальних громад має комплексний і багаторівневий характер. Кожен із рівнів впливу виконує окрему функцію, проте їх узгоджена взаємодія забезпечує формування стійкого підприємницького середовища, орієнтованого на використання внутрішнього потенціалу громади та досягнення довгострокових цілей розвитку. Це підтверджує доцільність розгляду місцевих ініціатив не як ізольованих проєктів, а як

системного інструменту економічного розвитку сільських територіальних громад

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, місцеві ініціативи відіграють ключову економічну роль у формуванні підприємницького середовища сільських територіальних громад, виступаючи важливим чинником активізації локальної економічної діяльності, мобілізації внутрішнього ресурсного потенціалу та зміцнення фінансової спроможності громад. Доведено, що місцеві ініціативи сприяють зниженню бар'єрів входу до підприємницької діяльності, розвитку малих форм господарювання та диверсифікації економічної структури сільських територій.

Встановлено, що економічний вплив місцевих ініціатив має багаторівневий характер і проявляється через ресурсний, інституційний, соціально-економічний та управлінський механізми. Їх узгоджене функціонування забезпечує формування сприятливого підприємницького середовища, що ґрунтується на взаємодії органів місцевого самоврядування, суб'єктів підприємництва та громади, а також сприяє підвищенню стійкості локальної економіки в умовах децентралізації та воєнних викликів.

Обґрунтовано, що ефективність реалізації місцевих ініціатив значною мірою залежить від управлінської спроможності територіальних громад, наявності системної підтримки підприємництва, доступу до фінансових і консультаційних ресурсів та рівня розвитку людського капіталу. Відсутність комплексного підходу до підтримки локальних ініціатив обмежує їх економічний ефект і знижує потенціал формування стійкого підприємницького середовища у сільських територіальних громадах.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямі доцільно пов'язати з розробленням методичних підходів до кількісної оцінки

економічного впливу місцевих ініціатив на розвиток підприємницького середовища громад, формуванням системи індикаторів результативності локальних ініціатив, а також дослідженням можливостей інтеграції місцевих ініціатив у стратегічні документи розвитку сільських територіальних громад з урахуванням післявоєнного відновлення та трансформаційних процесів в економіці України.

Література

1. Druker P. Innovation and Entrepreneurship (Practice Principles) L.: Pan Books, 1986..
2. Porter M. E. 2009. The Competitive Advantage of Nations, States and Regions. URL: http://www.isc.hbs.edu/pdf/20090415_AMP.pdf (дата звернення: 28.12.2025).
3. Бойко В. В., Оліщук П. О. Пріоритетні напрями стимулювання розвитку місцевих ініціатив у сільських територіях. *Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки*. 2013. (6). С. 86-93.
4. Ксьонжик І. В., Потравка Л. О., Замковий В. М. Соціально-економічний розвиток територіальних громад в Україні в контексті децентралізації. *Економіка, управління та адміністрування*. 2020. № 11, т. 3. С. 1-8.
5. Линдюк А. Підприємницька діяльність у територіальних громадах: сутність і завдання. *Аграрна економіка*. 2024. 18 (3-4).
6. Рудик О. А. Соціально-економічний розвиток територіальних громад: зарубіжний досвід. *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series Economic Sciences*. 2019. (36). Р. 93-96.
7. Рурак І. Роль підприємництва в ефективному розвитку сільських територіальних громад. *Організаційно-економічні та соціальні складові розвитку підприємництва: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Львів : ЛНУП, 2023. 201 с.

References

1. Drucker, P. (1986). *Innovation and entrepreneurship: Practice and principles*. London: Pan Books.
2. Porter, M. E. (2009). *The competitive advantage of nations, states and regions*. URL: <http://www.isc.hbs.edu/pdf/20090415 AMP.pdf>
3. Boiko, V. V., Olishchuk, P. O. (2013). *Priorytetni napriamy stymuliuvannia rozvytku mistsevykh initsiatyv u silskykh terytoriiakh* [Priority directions for stimulating the development of local initiatives in rural areas]. *Visnyk KhNAU. Serii: Ekonomichni nauky*. № 6. Pp. 86–93 [in Ukrainian].
4. Ksonzhyk, I. V., Potravka, L. O., Zamkovyi, V. M. (2020). *Sotsialno-ekonomichni rozvytok terytorialnykh hromad v Ukraini v konteksti detsentralizatsii* [Socio-economic development of territorial communities in Ukraine in the context of decentralization]. *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*. № 11, Vol. 3. Pp. 1–8 [in Ukrainian].
5. Lyndiuk, A. O. (2024). *Pidpriemnytska diialnist u terytorialnykh hromadakh: sutnist i zavdannia* [Entrepreneurial activity in territorial communities: essence and tasks]. *Ahrarna ekonomika*. Vol. 18(3–4) [in Ukrainian].
6. Rudyk, O. A. (2019). *Sotsialno-ekonomichni rozvytok terytorialnykh hromad: zarubizhnyi dosvid* [Socio-economic development of territorial communities: foreign experience]. *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series Economic Sciences*. № 36. Pp. 93–96.
7. Rurak, I. M. (2023). *Rol pidpriemnytstva v efektyvnomu rozvytku silskykh terytorialnykh hromad* [The role of entrepreneurship in the effective development of rural territorial communities]. *Orhanizatsiino-ekonomichni ta sotsialni skladovi rozvytku pidpriemnytstva: materialy II Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii*. Lviv: LNUP. 201 p. [in Ukrainian].